

Aga / hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy, Oýlanmalar

написано kitapcy | 25 января, 2025

Aga / hekaýa AGA

kitapcy.com

Ýadawdygy sebäpli, gije onbire ýetip-ýetmänkä, düşegine zordan özünü atdy. Çyranam öçürtdi. Şo pille-de penjireden kimdir biriniň aýaguja geçip gideni saýgartdy.

Jany dagy ýanaýdy.

“Ýene-de şomuka-raý?” diýip, içinden gargynjyrady-da, dikeldi. “Dagy kim bolsun-aý?! Bi adamyň ýatman, gjäň içinne sümsünip ýörşüni diýsene...” diýip, öz sowalyny özi jogaplap, daş çykdy. Melleginiň aýagujuna yöneldi.

Bärden barsa, çaklaýsy ýalam, agasy.

Hemişekisi dek hüňürdäp, daňylgy öküzçän töwereginde nämedir bir zada başagaý gydyrdanyp ýör.

Ol bimaza edilenine gatyryandygyny gizlejegem bolmady:

-Nämmoll-aý, gara gjäň içinne?!

Agasynyň piňine-de däl.

“Şü taý-a öz öýüm dä-de, inimiň öýüdir-ow! Özem olara soraman zat etmän ýüzümiň ugruna girip gidip, bulary birahat edendirin-ow! Innem, inelikge, olaň malýatagynda beýemsiräp, hojaýynçylyk satyp durun-ow!” diýip tyýkyrymakdan-a geçen, gaýta oň gelenini görüp, hüñürdemesini hasam möwqedýär:

-Nämmolar-aý?! Hä?! Şü biagyrylygyň bilen war-a, sen şuwunyjk getirilen öküzçäni haram öllürip dynarsyň. Ine boljak zat! Şu zatlaň aladasy integem maňa galandyr, hä-ä! Ýatyrsyňz, gölerip. Men häli öküzçäni ýük maşsyndan düşürip durkaňz, zynharlap-zynharlap tabşyrdym: “Boýnundan daňmagyň! Buýnuzagydan halka etgiň! Ýogsa, gije ýat ýerde, ilkinji günü galýan sarç maldyr. Patanaklap, öz ýüpüne özi çolaşyp, boglup öler. Ya-da gowy edende, daşyna kemendini çolap, aýagyny döwer” diýdim. Äý-ý! Bolýa-da! Şü seň bolşuň hemise-de şeýle! Meň-ä diye-diye dilim syrylýa. Seň üçinem eşegiň gulagyna ýasyn okan ýaly. Çagakaňam şupisint sen, jahylkaňam, şumadam! Ýaşyň gyrbäşden ötdi. Ata sakgaly eňegiňde gögerip ugradam welin, henizem war-a, seni idip ýöretmeli-how!

Agasy hem-ä yetişibildiginden hüñürdeýär, hemem ezberlik bilen öküzçäň çala dürteren şahyna ýüpten halka salýar. O janawerem, o gyňyr näme etse kaýyl, nämüçindir burny deşilen deý sussarylyp dur.

Bu bolsa, agasyna kömekleşeýinem diýmän, bärräkde gazarylyp duran ýerinden içiniň ýangynjyna bäs gelip bilmän, dodagyny ceýneyär.

“Bolýa-laý! Bes etsen-aý! Wäpše degnama degdiň-laý! Aramyz bary-ýogy üç ýaş tapawut welin, şü geçen kyrk ýylда senden eşiden igenç-käýinjimi, ne ejem-kakamdan – gulaklary göründen benneleň – ne beýleki dogan-garyndaşdan diňläp gören däldirin! Eger walla, jypbakaý çynym, şolaň hemmesi bir çukura tüýküribem war-a, seňkiň hatda ondan-a dä-ä:, yüzzen biriçe-de şunça tükeniksiz gulagymy gazalap gelen dä:dir-o-ow!” diýene çalymdaş duzly jümleleň onlarçasam kellesinde köwsarlaýar. Bogazyndan bäriligine dyzap, diliniň ujuna münder-münder bolup küdelenýär. Olary dahandan daşgary sypdyrmajak bolup olam, hyrçyny dişläp, zordanjyk saklanýar.

Sebäbi şu mahal ojagaz jümleleň baryny agzyňa gelşine görä pagladyp, göwnüňi ýeňledeniň bilenem hiç zadyň wessalam gep

tamam bolmajagy köre hasa.
Şu gün ýaşap, ertir ölmeli diýlen zadam ýok.
Bu iňirdäp duran adam bilen ertirem görüşmeli.
Üstesine-de, oň: “bir diýene baş diý, maňlaýyna daş diý”,
barypýatan ölemen keçjal häsiýetine-de çagalykdan belet.
Gep alyp galandan ölenini ýeg görýär.
Hasam şundan.
Sebäbi, näce ýaşasa-da, saç-sakgalyna ak girip, öýli-işikli
ogul-gyzy bolsa-da, onuň gözüne bü, henizem şo öňki,
gulagyndan çekiliп, söbüгine kakyp, burundyklap ýöredilmeli,
kakabaş oglanjyk...
“Tüfűňemmiri diýsäni...” diýip, ol içinden tüýkürinjiredi-de,
alaçszыz gaharyny ýuwutmaga çytraşyp, sesini çykarman
duruberdi.
“Äý-ý! Hemiseкisi ýaly öz-özi iňirdär-iňirdär, ahyr-a ýadap
gider-dä...”.

*****

Birhaýukdan soň, onuň garaşyşy ýalam, agasy hüňürdäp durşuna,
göläň şahyna daňan ýüpüni ýatagyň beton diwaryan berçinlenen
demir halka pugta baglady. Soňam öküzçe janaweriň boýnundaky
öňki ýüpüni çözüp aýyrdы-da, şo gyjyr-gyjyr gyjyrdamagyny
kesmän, aýagyny süýräп gaýtdy.

Bu-da öýüne dolandy.

Hammamda elini ýuwdy.

Aşhanada gydyrdanyp ýören aýaly:

-Näme, ýene-de gaýynagammy?-diýende, bar gazabyny gözüne
üýşürip, alaryldy-da, sesini çykarman düşegine geçdi.

Ýeri, ine indi, ýat-da ýatabilseň...

Süýji argynlyga meýmiräп, negözel ırkiljek-ırkiljek bolup
barýardy welin...

Için-ä meýdan etdi, bar ukyň...

“Tüfűňemmiri diýsäni...” diýip ol, tersine döndi: “Gelip
iňirdejek bolsaň, ýarygijä galmaňda başga wagt gapyşandyr-ow,
zaňňaryň biri! Ýo-laý! Bi bilgesleýin edýä-laý! “Içi ýansyn,
ukusy köýsün” diýýä. Päheý-de welinim, diýmäýin diýsem...”.

Ýene-de arkan ýatdy.

Uklajak bolup, özüne zor saldy.

Ymyzganma nirden?

Edil ýöne süýrdepe beýnisine ataşgir degrilen ýaly.

Gyzyp dur.

Turdy.

Aýakýoluna ugrady.

“Özüni bilipdir, mydama-da şü şeýle-how!” diýip, kümsük hakyda-da, kellesinde heşelle kakýar. Yetişibildiginden bolar-bolgusyz köne ýatlamalary haýsydyr bir buljum ýerlerinden çykarýar-da, olaň čaňyny-tozanyny silkişdirip, muň hyýalyna hödürleyär...

*****

Çagalyk.

Kakasy, doganlary-uýalar-a ir ertirden giç agşama çenli kolhozyň meýdan işine gider. Ejesem dokuz çagaly maşgalaň güzerany ugrünäde mellekde ýetişdirilenje gök ekiní ýa-da sygyr saglyp, towuk saklanyp, çagalaň agzyndan artdyrylan gatyksüzmedir, ýumurtgany bazarda oturyp satmalydyr.

Harydyny haçan tamamlasa, şondan soň öye köwlener.

Onsoň bü-de, özünden iki ýaş kiçi gyz jigisi bilen ýaňky iňirdibegin zabun dürresiniň astynda elgarama guldyr.

Ikisem oň açsa aýasynda, ýumsa ýumrugynda.

Ýalkasa ýaz gargasa gyş.

Ol-a sekiz ýaşynda.

Bü baş ýaşynda.

Körpe-de ýaňy itenek-çomanak üçýaşar.

Onsoň uzakly gün öýde bu ikisine nan berýänem şo, gan ýuwutdyrýanam, pohuna-peşewine esewan bolýanam.

Bolmasy bir zat bolaýdygy olaň dadyna ýetmelem şoň täk özi.

Tüýs ýone: “Hudaý goraýsyn!” diýlip, elheder alyp ýaka tüýkürilýän hilisi-dä, bolup ýörüşleri.

Şo sebäpdenem, ýaňkyň özem-ä ýaňybır ýerden ýeke garyş saýlanan gögele welin, eýýäm dünýä inende garrap doglan ýaly, şo arly gün iňirdisem ýatmyýady, gykylyk-galmagalám.

...Eýtmäň!

Beýtmäň!

Eýtjekmi?

Me, al onda şapbatdan paýyň!

Agláyaňmy?

Aglaber aglasaň.

Ölýänçäň agla.

Näçe aglaňda-da şumat menden başga-ha saňa şü tünekde rehimi injek ýok.

Medenem şepagat hantamaçylygyň ba: bolsa...

Haý, onda seňem günüňe ýanaýyn!...

...Uzakly gün oň bu ikisine berýän terbiýesi diňe şundan ybaratdyr.

Bar güýmeýsem, görkezen ýerinde butnaman, öňüňe-de näme oýnawaç dökse, şony oýnap oturmalydyr.

Berenini iýmeli.

“Iç” diýeninem içmeli.

“Git-de meýdan edip gel” diýse-de, edesiň gelmese-de, nädip etseňem edip geläýmelidir.

Ýogsa-da...

Me, al onda şapbatdan paýyň!

Agláyaňmy?

Aglaber aglasaň.

Ölýänçäň agla...

Yzam ş.m..

*****

Mekdep.

O taýynyňam öýdäki baknalykdan birje tapawudy – mugallymlar barka kän bir tokunyp bilmeyär. Yöne, oňam ahmyryny, mekdepden alyp gelýärkä ýa-da mekdebe alyp barýarka çykýar.

Ol, tä orta mekdebi tamamlap, gulluga gidýänçä-de şeýle bolup geçdi.

Bir şo gulluga gidensoň, arkasyna ýel çalды diýäýmeseň.

*****

Yöne, dogrusyny dogry aýtmaly. Ol gullukdan ers-mers bolup, dolanyp gelensoň, birneme akyllandymy ýa-da başga bir jyn urdumy, her niçik-de bolsa, biraz ýumşapdyr eken.

...ýaly...

Garaz, sähel zat üçinem elini salgap, ýeňsesine gonduryp ýörmesin-ä bes etdi.

Emma "Gan bilen giren jan bilenem çykar" diýleni.

Oňa derek onuň şarpyklarynyň bar awusy diline geçdimi nämemi...

Muňam haýssy has erbet?

Öňki bolşumy?!

Ýa-da soňky bolşy?!

Düßer ýaly däl bolýandan boldy.

*****

Soň ony öýerdiler.

Soň bu-da oň yzyndaky ökjebasary – eýlä-beýlä seretmänkäler, ers-mers bolup ýetişdi.

Gullukdan gelensoňam, ind-ä bir ikisiniňem kamaty kybapdaş, "şundan-a taýagam iýmen, igenjem" diýen ýaly edip, bü içinden ýumrugyna tüýkürip, öz goltugyndan gop bermäge ýaňybır başlapdy welin, onda-da...

...Soňky ýyllar ýarawsyzlyk tapynan kakasy pahyr, tarpa-taýyn öteýtdi...

Onnoň nä, ejesi bir ýanyndan: "Kakaň ornundaky adam, şony ynijytma, jan ogul! Şoňa atan her okuň meň bagryma sanjyldyggydyr!" diýip zynharlap dur.

Beýle ýanyndan, bü-de öňküsi dek, muny gyzan bazarda bahasy mis köpüklik gulça däl-de, her niçigem bolsa adam ornunda saýyan ýaly.

Iki sözünüň birinde gyňrarylسا-da, iňirdese-de, garaz, geňeşjek bolýa. Ojuk-bujuk hakda pikirini soraýa. Arasynda muň aýdanyny il ýüzüne däl-de, çyndanam sana-da alaýýan ýaly...

Umuman, ýene ýüzüne gelmedi.

Başarsa ugruna kowdy.

*****

Soň ilk-ä o göçdi – ine şü – oňa duldegşirlikdäki mellege.

Soňam birneme ara maý salyp, eýýäm haçan öyerilip, çagalamağa yetişen munam görürdiler.

Şoň gapdaljygyna.

Şonda bir: "Ýene-de galan ömrümiň her gününde şuň iňirdisine igläp gezmeliň-aýt?!" diýen hümmüldi bilen, ol biraz gaňnasyny garnyna alaýjagam bolupdy...

Emma, adam pahyryň doga zanny ýumşak bolmasyn.

Ýene-de ejesi görgüliň: "Ja-a-n, guzым ja-a-n! Agaň ahyry! Ulyň ahyry! Bir zat diýse, saňa gowusy bolsun diýip diýyännir! Raýyny ýykmanjyk, göçäýsene! Onnoňam ýanjygynda bolsaň, o saňa hem-ä gollaw berer, hemem nesihadyny gysganmaz. Senem agaňa el-aýak borsuň!" diýen janygmasyna söküm-söküm söküldi...

Indem, ine, ikisi gädikdeş...

On ýyl mundan owal pahyr bolan käbesi aýtmyş: "ol-a muňa öwütçi, büýem oňa aýakçy"...

Hymh!

*****

Şu pikirleri kellesinde aýlap ýatyşyna, ol içinden aýy ýylgyrdы.

"Has takygy, "gepýassykçysy" diýseň şap boljak!".

Nije ýyldyr öýleri aýry, hojalyklary aýry...

Onda-da, haçan görseň bir aýagy şuň howlusynda...

"Äý körpäňki şekelad-laý! Muny diňe toý-tomgudan daşgary, aýda-ýylда bir göräýmese, özge çagt wäpse görmänjikler hezil edip ýör!" diýip ol, garry öýlerinde ýasaýan jigisi hakda gözigidijilik bilen oýlandy.

"Ölinçäm ömürlük muň gepini çekmek, diňe meň maňlaýyma ýazylypdyr-laý! Özem bar-a-how, iň içiňi ýakýan ýeri bar-a, o körp-ä hamana, kakamyň ikinjisinden bolan öweý jigisi, menem ýeriň ýüzünne ýeke-ýalňyz gandüşer-süýtdeşi ýaly-how, şuň üçin! Aýal-erkek diýmän hemme doganlaň arasynda diňe meni şeýdip dem bermän atalap ýör-how, şü! Ya, öz ýanyndan: "Näme diýsem-de jyňkyny çykarman çekip ýö:-laý, bi mal janawer-ä!" diýyämi nämemi?!"...

...Hyr-r-r, hyr-r-r, hyr-r-r...

Özem duýman uklady.

*****

Irden turubam işe gitdi.
Özem, adam pahyr, herniçe gaharyny getirseler-de, gije ýatyp-turansoň, azak-tenek demi düşüßer, köňli köšeşer.
Bu welin, eger-eger.
Şo agşamky gazaby gursagynda.
Sowamakdan geçen.
Gaýta, gaýnamaň bări ýanynda.
Ýa, iňirdewükden gelenbir ýoknasyz, gyňyr agasynyň öten agşamky hokgasy, onuň ençeme ýyllar bări dama-dama gyrasyndan agyberen gubar gaby üçin soňky damja boldy?!

*****

Şo içiýangynlylygy bilenem günortan ýeteňkirledi.
Oňa çenlem ýüregini daşa düwdi.
Indi oňa özelene-özelene, näme kinesem bolsa ýuwutmaga mejbür edip biljek ejes-ä ýok. Şoň üçribem, o iňirdewük ýene-de ýekkeje sapar, hawa, hawa, ýene-de birje gezejik hetdinden aşdygy, oň bilen şakyr-şukur itiňkini iki kesişmeli-de, öňki-soňky petigulusyny bir gezekde berip dynmaly.
Özem indiki sapar ikini islemez ýaly etmeli.
Goý sokulmasyn!
Öz işi bilen bolsun!
Olam indi oglan-oglanjyk däl.
Elli ýaşa ýetmäge başje ýyly galdy.
Halys igesini törpüläsi gelip ölüp barýan bolsa, hanha, özbaşyna hojalygy bar!
Aýaly-çagalalary bar!
Kimiň üstüne çöwjäsi gelse, gitsin-de göwün solpusyndan çyksyn!
Ýüreginiň posy galmasyn...

*****

Şu aýgytly oýlanmalary aň sandalynyň üstünde goýup, depesindenem gazap ýekedabanyny aýagaldygyna inderip, olary gaýym tapbatlap, mazaly taplamaga başagaý bolup otyrka-da jaň geldi.

Agasynyň ulusy.

“Alýo” diýip alanyndanam, aňyrdakyň sesini halamady.

Endiräp çykýar.

Nämedir bir zatdan gaty aljyraýandygy, ondanam beter gorkýandygy mese-mälím.

Haýsydyr birhili betbagtlygy syzan dek, ýüregi jigläp gitdi.

Onýanca-da aňyrky, ýasamalygy çaga-da aýan, asuda ses bilen kakasynyň birneme, “çalarajyk-laý, däde...gorkuly zadam ýok-laý, däde...”, ýaramajak bolup, ony şumat “Tiz kömekde” hassahana getirendiklerini aýtdy...

Ol doňdy...

*****

Kakasy...

Ejesi...

Indem bü...

Elheder almakdan ýaňa, huşy başyndan uçdy.

Bir demde, edil ýöne, şo-o-l kakasynyň ýogalan gündündäki bolşy ýaly, on iki süňňem goram-gowşak, pagyş-para bolaýdy.

Nämetmeli?

Nirä ylgamaly?

Kimden dalda gözlemeli?...

Ýeri, o wagta kakasy şeýdende-de, ejesi şeýdende-de, daýanara, söýnenere, iň bolmanda hak-u-nähak gyňrarylmaýdanam bolsa, ganyp, gaýratlanara agasy bardy...

Indi kimiň arkasyna gizlenjek diýsene...

...Ol tasdanam durky-düýrmegini gaplan nalajylyk duýgusyna döz gelip bilmän, naýynjar hamsygyp goýberýärdi.

Zoraýakdan özüne erk etdi-de, öz-özüne gyjalat bermäge başlady:

“Erkek silensene-how, lellim! Ulyň saňa ýöne ýere: “Seni war-a mydama idip ýöretmeli-how, bilyäňmi şony?!” diýip iňirdäp ýörmeýän ekeni”.

Öz-özüne gyjyt bermesi, onuň birneme nepesini durlady.

Az-kem çuslandy-da, başlygyndan rugsat alyp, hassahana eňdi.

“Bumat aňkam aşgyn, sürüp bilmen” diýen pikir bilen ulagynam

almady. Ýola çykyp, kireýçä gol galdyrdy.
Ulagda görmeýän gözlerini çat maňlaýyna dikip, doňħara-daş
bolup oturyşyna-da, kellesinde hiç zat ýok.
Ömürboýy käýinjeň agasyna gaharjygam, ondan nägileligem...
Hiç zat.
Diňe hyýalynda agasynyň şeýle mähriban, şeýle eziz keşbi
hellewleýär...
Ýeriň yüzünde ýalňyz hossary...
Hakydasam tutuşlygyna diýen ýaly şoň bilen bagly ýatlamalardan
hyryndykyn...

*****

...Ine ol, dört ýaşynda – agasy oň tigirjiginiň eýerinden
saklap, oňa tigir súrmegi öwredýär. Özbaşdak sürjek bolup
ýkylanda-da, dyzjagazy sypjyrylýar. Agyra çydaman kemşerýär
welin, topulyp gelen agasy, oňa kakasynyň diýsi ýaly:
“Goýsana-how, goçum! Sen-ä bir barypýatan izzik ekeniň-laý!”
diýýär-de, oň dyzyndaky sypjyrygyna tüýküligini çalýar. Geň
zat, ahyry dessine zym-zyát bolýar...

*****

Ine ol, bäs ýaşynda – agasy ony howlularyndaky üzüm
dalbaryndan asylan hiňñildikde uçurýar. Şeýlebir hezilllik! Her
gezek hiňñildik bat bilen ýokaryk galyp, aşak gaýdanda onuň
kindiwanja kükregi gyjyklanýan deý süýji sorulmadan dolýar. Ol
süňönüni gaplaýan agaýanalyga bäs gelip bilmän, jykyr-jykyr
gülýär. Oň gülküsine monça bolýan agasam arkan-ýüzin gaýşyp
gülmäge başlaýar...

*****

Ine ol, alty ýaşynda – agasy oňa hat ýazmagy öwredýär. Ol
ýazyp bilenok. Eli gelşenok. Syýagalám elinde oň diýenini
etmän, öz islänini edýär. Hemise bahana bolsun-bolmasyn, oň
ýeňsesine ýa-da söbügine şäkerdini gysganmaýan agasy bolsa,
geň galaýmaly, ony kakyp goýbermekden-ä geçen, hatda
iňirdemeýärem. Gaýta, ony aljyratmazlyk üçinmi nämemi, oňa

pessaý ses bilen nädip ýazmalydygyny düşündirýär, görkezýär. Soňam onuň uşajyk aýasynyň üstünden eli bilen gysymlap, kakabaş syýagalama onuň bilen bileje erk etmäge başlaýar...

*****

Ine ol sekiz ýaşynda – mekdepden gelýärkä, köcgeyradaky tutlukdan çykan bigäne it topulyp, ony kowalamaga başlaýar. Ol şeýlebir gorkýar. Şeýlebir gorkýar. Janhowluna-da şeýlebir gaty gaçýar. Emma okuwçy sebedi agyr. Arany açyp bilmeyär. Ol belaýy-allajam ala-hasyrdy bolup, yzyndan ýetip gelýär. Ýetdigem gabyrdadyp astyna düýrlejek. Birdenem has-has edip gelşine özüne garşy bar güýji bilen atylyp gelýän agasyna gözü düşýär.

...Ol okuw eşiginde. Öylänçi. Mekdebe gitmek için öýden çykanda, munuň elem-tas bolup gelşini görendir...

Hossaryny gören dessine göwnüne aramlyk aralaşýar.

Onýança-da agasy – özem-ä bi yzdan kowup gelýän it bilen deňände gaçyp gelýän mundan göwresi sähelçe daýaw welin, onda-da, hereketinde gorky-ürküň düşnüğem ýok – aňyrdan gelşine, bar güýji bilen oljasynyň yzyndan ýeteňkirläberen itiň tumşugyna depýär.

Almytyny alan ykmanda, hüjüm etmekden ellibizar, waňkyra-waňkyra gaçyp gidýär...

*****

Ine ol on ýaşynda – oňa agaçdan çelek ýasamagy öwredýän agasy...

Ine ol on baş ýaşynda – mellekde özi bilen bile ýer depýän agasy...

Ine ol harby gullukda – yzyndan görme-görşe gelen agasy...

Ine ol öýlenýär – ortada, nämüçindir gözünüň nemini bulduradyp, şagalaň humaryna serhoş bolup tats edýän agasy...

Ine...

Kakasynyň kepene çolanan göwresini içki jaýyna salýarkalar, oň gulagyna eşidiler-eşidilmez pyşyrdap näme etmelidigini öwredýän agasy...

Ine...

Öýde, bækhanadan gelen günleri, özüniň nowbaharyny getirip, gujagyna berende, ony ysgap-ysgap doýup bilmän, meýmiräp oturan agasy...

Olaň bolşuny ýylgyryp synlaýan ejesi...

Ine...

Ine...

Ine...

*****

Indem hanha, ol hassahanada...

Oglunyň sesini sandyratmajak bolup endiredišinden çen etseňem...

...Ulag gidip barýar.

Ol gözlerinden biygytyýar syrygyp gaýdýan damjalaň yzgarynam duýman, şo-o-l öňüne dikilip otyr.

Durky-düýrmeginem, tutuş dünýäsinem ýekeje mynajat doldurýar:

“Allahym! Jan Allahym! Beýtme! Gaýrat et! Ony nemetseň, men nätmeli, ýa Rebbim?!”... Hekaýalar